Publicatieblad
van de Europese Unie

NL
C-serie

C/2026/3925

1.9.2026

AANBEVELING VAN DE RAAD

van 10 juli 2026

inzake het economisch, sociaal, werkgelegenheids-, structuur- en begrotingsbeleid van Italië

(C/2026/3925)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 121, lid 2, en artikel 148, lid 4,

Gezien Verordening (EU) 2024/1263 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2024 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en betreffende het multilaterale begrotingstoezicht en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad [1], en met name artikel 3, lid 3,

Gezien Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden [2], en met name artikel 6, lid 1,

Gezien de aanbeveling van de Europese Commissie,

Gezien de resoluties van het Europees Parlement,

Gezien de conclusies van de Europese Raad,

Gezien het advies van het Comité voor de werkgelegenheid,

Gezien het advies van het Economisch en Financieel Comité,

Gezien het advies van het Comité voor sociale bescherming,

Gezien het advies van het Comité voor de economische politiek,

Overwegende hetgeen volgt:

(1) Verordening (EU) 2024/1263 bevat de doelstellingen van het kader voor economische governance, dat erop gericht is gezonde en houdbare overheidsfinanciën, duurzame en inclusieve groei, alsook veerkracht te bevorderen door middel van hervormingen en investeringen, en buitensporige overheidstekorten te voorkomen. In die verordening is bepaald dat de Raad en de Commissie in het kader van het Europees Semester multilateraal toezicht uitoefenen overeenkomstig de doelstellingen en vereisten van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU). Het Europees Semester omvat met name de opstelling van en het toezicht op de uitvoering van landspecifieke aanbevelingen.

[1] Verordening (EU) 2024/1263 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2024 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en betreffende het multilaterale begrotingstoezicht en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad (PB L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

[2] Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden (PB L 306 van 23.11.2011, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

(2) Op 25 november 2025 heeft de Commissie een advies over het ontwerpbegrotingsplan 2026 van Italië goedgekeurd. Tevens heeft de Commissie op die datum op grond van Verordening (EU) nr. 1176/2011 het waarschuwingsmechanismeverslag 2026 goedgekeurd, waarin zij Italië noemt als een van de lidstaten waarvoor een diepgaande evaluatie nodig is. Ook heeft de Commissie een aanbeveling goedgekeurd voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone, alsook voor een aanbeveling van de Raad over menselijk kapitaal in de Europese Unie, en een voorstel gedaan voor het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid voor 2026, waarin de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren en de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten wordt geanalyseerd. De Raad heeft de aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone ([3]) aangenomen op 21 april 2026, en het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid en de aanbeveling over menselijk kapitaal op 9 maart 2026.

(3) Op 29 januari 2025 heeft de Commissie het kompas voor concurrentievermogen gepubliceerd, een strategisch kader dat de komende vijf jaar het mondiale concurrentievermogen van de Unie moet stimuleren. Daarin worden de drie transformatievereisten innovatie, decarbonisatie en concurrentievermogen, en veiligheid genoemd als kritieke pijlers voor duurzame economische groei. Sinds de bekendmaking ervan heeft het kompas voor concurrentievermogen gediend als uitgangspunt voor de werkzaamheden in het kader van het Europees Semester en zorgt het ervoor dat het economisch beleid van de lidstaten in overeenstemming is met de strategische doelstellingen van de EU, waarbij een uniforme aanpak van economische governance wordt opgezet ter bevordering van duurzame groei, innovatie en veerkracht in de Unie.

(4) In 2026 blijft het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid parallel verlopen met de slotfase van de uitvoering van de herstel- en veerkrachtfaciliteit ([4]). Herstel- en veerkrachtplannen zijn, samen met financiering in het kader van het cohesiebeleid, van essentieel belang gebleken voor de verwezenlijking van de beleidsprioriteiten van het Europees Semester, aangezien met de plannen alle of een aanzienlijk deel van de uitdagingen die in de relevante landspecifieke aanbevelingen van de recente cycli zijn aangehaald, moesten worden aangepakt, en in de door het Europees cohesiebeleid gefinancierde programma's rekening moest worden gehouden met de landspecifieke aanbevelingen. Nu de herstel- en veerkrachtfaciliteit bijna ten einde loopt, blijft het van essentieel belang om de hervormingen en investeringen die in het kader daarvan worden ondersteund en uitgevoerd, vol te houden, met name die welke bijdragen tot de aanpak van de uitdagingen die in de landspecifieke aanbevelingen zijn vastgesteld, en erop voort te bouwen.

(5) Op 3 juni 2026 heeft de Commissie het landverslag 2026 voor Italië bekendgemaakt. Daarin is de vooruitgang beoordeeld die Italië heeft geboekt bij de uitvoering van de landspecifieke aanbevelingen voor 2025 en is de balans opgemaakt van de uitvoering door Italië van het herstel- en veerkrachtplan. Op basis van die analyse zijn in het landverslag de dringendste uitdagingen voor Italië in kaart gebracht. Ook is daarin de vooruitgang beoordeeld die Italië heeft geboekt bij de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten en bij de verwezenlijking van de kerndoelen van de Unie inzake werkgelegenheid, vaardigheden en vermindering van armoede en sociale uitsluiting, alsook bij de verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

([3]) PB C, C/2026/2434, 28.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj.
([4]) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (PB L 57 van 18.2.2021, blz. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

(6) De Commissie heeft uit hoofde van artikel 5 van Verordening (EU) nr. 1176/2011 een diepgaande evaluatie uitgevoerd voor Italië. De belangrijkste bevindingen van de beoordeling door de diensten van de Commissie van macro-economische kwetsbaarheden voor Italië voor de toepassing van die verordening zijn bekendgemaakt op 20 mei 2026 ([5]). De Commissie heeft op 3 juni 2026 geconcludeerd dat Italië wordt geconfronteerd met macro-economische onevenwichtigheden. Italië heeft in het bijzonder te maken met kwetsbaarheden die verband houden met de hoge overheidsschuld en de zwakke productiviteitsgroei, die grensoverschrijdende relevantie hebben. Om die kwetsbaarheden te verminderen, blijft een voortgezette en doeltreffende uitvoering van groeibevorderende hervormingen en investeringen, in combinatie met een voorzichtig begrotingsbeleid, cruciaal. De overheidsschuld als percentage van het bbp daalde na de pandemie, maar steeg in 2024 en ook in 2025 als gevolg van de vertraging van de nominale groei van het bbp, het vertraagde effect van de belastingkredieten voor woningrenovaties uit voorgaande jaren en de nog steeds aanzienlijke overheidstekorten. Verwacht wordt dat de schuldquote in 2026 en 2027 verder zal stijgen. De arbeidsproductiviteit is recentelijk gedaald en het herstel zal in 2026-2027 naar verwachting bescheiden zijn, waardoor de potentiële bbp-groei verder wordt afgeremd en de vermindering van de schuldquote dus wordt belemmerd. De banken hebben de kwaliteit en winstgevendheid van hun activa aanzienlijk versterkt en hebben het aandeel niet-renderende leningen teruggedrongen; de nauwe band tussen de overheid en de banken blijft echter een punt van zorg, aangezien een groot deel van de activa van de banken – en dit geldt met name voor minder belangrijke instellingen en coöperatieve banken – binnenlandse overheidsschulden zijn. De arbeidsmarkt is verder verbeterd, maar het arbeidspotentieel lijkt niet volledig te worden benut. Er zijn maatregelen genomen om de reeds lang bestaande kwetsbaarheden aan te pakken, maar ondanks de recente uitgebreide hervormingsmaatregelen is er nog geen significante productiviteitswinst geboekt. Vooruitblikkend blijft het doeltreffend blijven uitvoeren van groeibevorderende hervormingen en investeringen in combinatie met een voorzichtig begrotingsbeleid cruciaal om de productiviteitsgroei te verbeteren en de schuldquote terug te dringen.

(7) Op 21 januari 2025 heeft de Raad, op basis van de beoordeling en de aanbeveling van de Commissie, een aanbeveling aangenomen tot goedkeuring van het nationaal budgettair-structureel plan voor de middellange termijn van Italië ([6]). Het plan bestrijkt de periode 2025 tot en met 2029 en bevat een begrotingsaanpassing die over zeven jaar is gespreid. De Raad heeft de volgende maximale groeipercentages van de netto-uitgaven aanbevolen: 1,3 % in 2025, 1,6 % in 2026, 1,9 % in 2027, 1,7 % in 2028 en 1,5 % in 2029; deze stemmen overeen met de maximale cumulatieve groeipercentages die zijn berekend op basis van referentiejaar 2023, namelijk - 0,7 % in 2025, 0,9 % in 2026, 2,8 % in 2027, 4,6 % in 2028 en 6,2 % in 2029. Voor de jaren 2025-2026 vallen deze maximale groeipercentages van de netto-uitgaven samen met het overeenkomstig artikel 126, lid 7, VWEU door de Raad op 21 januari 2025 aanbevolen correctieve pad om een einde te maken aan het buitensporige tekort ([7]). Op basis van de beoordeling door de Commissie van de doeltreffendheid van de maatregelen van 3 juni 2026 ([8]) wordt de procedure bij buitensporige tekorten ten aanzien van Italië opgeschort.

(8) De Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne en de gevolgen daarvan vormen een existentiële uitdaging voor de Europese Unie. De Commissie heeft de lidstaten uitgenodigd te verzoeken om een gecoördineerde activering van de nationale ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact ter ondersteuning van de inspanningen van de EU om tot een snelle en aanzienlijke verhoging van de defensie-uitgaven te komen ([9]), en dit voorstel is door de Europese Raad van 6 maart 2025 positief ontvangen. De lidstaten kunnen nog tot 2028 om activering van de nationale ontsnappingsclausule verzoeken indien zij voldoen aan de criteria van artikel 26 van Verordening (EU) 2024/1263.

([5]) SWD(2026) 139 final.

([6]) Aanbeveling van de Raad van 21 januari 2025 tot goedkeuring van het nationaal budgettair-structureel plan voor de middellange termijn van Italië (PB C, C/2025/651, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/651/oj).

([7]) Aanbeveling van de Raad om een einde te maken aan de buitensporigtekortsituatie in Italië, aangenomen op 21 januari 2025. Alle documenten met betrekking tot de procedure bij buitensporige tekorten van Italië zijn te vinden op: Italy - Economy and Finance - European Commission.

([8]) Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, de Europese Centrale Bank, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's en de Europese Investeringsbank: Europees Semester 2026 – Voorjaarspakket (COM (2026) 200 final).

([9]) Mededeling van de Commissie, "Hogere defensie-uitgaven opvangen binnen het stabiliteits- en groeipact", Brussel, 19 maart 2025 (C (2025) 2000 final).

(9) Op 30 april 2026 heeft Italië zijn jaarlijkse voortgangsverslag 2026 ([10]) ingediend over de naleving van de aanbevolen maximale groeipercentages van de netto-uitgaven, de uitvoering van de hervormingen en investeringen die ten grondslag liggen aan de verlenging van de aanpassingsperiode en de uitvoering van hervormingen en investeringen als antwoord op de belangrijkste uitdagingen die worden benoemd in de landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester. Het jaarlijkse voortgangsverslag weerspiegelt ook de halfjaarlijkse verslaglegging van Italië over de vooruitgang bij de uitvoering van zijn herstel- en veerkrachtplan overeenkomstig artikel 27 van Verordening (EU) 2021/241. Het verslag over de maatregelen die in het kader van de procedure bij buitensporige tekorten zijn genomen, is opgenomen in het jaarlijkse voortgangsverslag.

(10) De groei van het reële bbp in 2025 bedroeg 0,5 % en de GICP-inflatie 1,7 %. Volgens de voorjaarsprognoses 2026 van de Commissie zal het reële bbp in 2026 groeien met 0,5 % en in 2027 met 0,6 %, bij een GICP-inflatie van 3,2 % in 2026 en 1,8 % in 2027.

(11) Volgens gegevens van Eurostat ([11]) is het overheidstekort van Italië gedaald van 3,4 % van het bbp in 2024 tot 3,1 % van het bbp in 2025, terwijl het primair begrotingsoverschot van het land toenam van 0,5 % van het bbp tot 0,8 % van het bbp in 2025. Op basis van de op de afsluitdatum van de prognoses bekende beleidsmaatregelen wordt in de voorjaarsprognoses 2026 van de Commissie uitgegaan van een tekort van 2,9 % van het bbp in zowel 2026 als 2027. De daling van het tekort in 2026 is voornamelijk het gevolg van lagere uitgaven aan belastingkredieten voor woningrenovatieprojecten, terwijl andere uitgavenposten, waaronder overheidsinvesteringen – net als de belasting-ontvangsten – naar verwachting zullen blijven stijgen.

(12) Uitgaande van de ramingen van de Commissie was de begrotingskoers ([12]), die zowel op nationaal niveau als door de EU gefinancierde uitgaven omvat, in 2025 contractief, met 0,3 % van het bbp. Naar verwachting zal de begrotingskoers contractief zijn, met 0,3 % van het bbp in 2026 en 0,5 % van het bbp in 2027.

(13) Volgens gegevens van Eurostat ([13]) is de overheidsschuld van Italië gestegen van 134,7 % van het bbp eind 2024 tot 137,1 % van het bbp eind 2025. De stijging van de schuldquote in 2025 is voornamelijk het gevolg van de aanzienlijke financieringsbehoeften in verband met het uitgestelde kaseffect van de belastingkredieten voor woningrenovatie, die van invloed waren op de tekorten van voorgaande jaren. Op basis van de op de afsluitdatum van de voorjaarsprognoses 2026 van de Commissie bekende beleidsmaatregelen wordt er in die prognoses van uitgegaan dat de schuldquote zal stijgen tot 138,5 % eind 2026 en verder tot 139,2 % eind 2027. De stijging in 2026 en 2027 weerspiegelt voornamelijk het vertraagde kaseffect van de belastingkredieten voor woningrenovaties, terwijl het schuldverlagende effect van primaire overschotten beperkt blijft.

(14) Volgens de voorjaarsprognoses 2026 van de Commissie bedroegen de totale defensie-uitgaven van de Italiaanse overheid 1,3 % van het bbp in 2025 en worden ze geraamd op 1,2 % van het bbp in 2026 ([14]).

([10]) De jaarlijkse voortgangsverslagen 2026 zijn beschikbaar op: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([11]) Euro-indicatoren van Eurostat, 22.4.2026.

([12]) De begrotingskoers wordt gedefinieerd als een maatstaf van de jaarlijkse verandering in de onderliggende begrotingssituatie van de overheid. Op basis daarvan wordt de economische impuls beoordeeld die uitgaat van het begrotingsbeleid – zowel het op nationaal niveau gefinancierde beleid als het beleid dat uit de EU-begroting wordt gefinancierd. De begrotingskoers wordt gemeten als het verschil tussen i) het groeipotentieel op middellange termijn en ii) de verandering in de primaire uitgaven (discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde niet meegerekend), inclusief de uitgaven gefinancierd door niet terug te betalen steun (subsidies) uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit en andere Uniefondsen.

([13]) Euro-indicatoren van Eurostat, 22.4.2026.

([14]) De NAVO-definitie van defensie-uitgaven verschilt van de COFOG-definitie van defensie-uitgaven. Bovendien kunnen er verschillen optreden als gevolg van het moment waarop de uitgaven worden geboekt, met name in het geval van militaire uitrusting, aangezien de NAVO-rapportage niet verloopt volgens de nationale boekhoudregels voor het moment van boeking.

(15) De Unie wordt nog steeds geconfronteerd met risico's op verstoringen van de energievoorziening en hoge prijsvolatiliteit, die worden verergerd door geopolitieke spanningen met gevolgen voor de mondiale olie- en gasmarkten. Uit de ervaring met de energiecrisis van 2022-2023 is gebleken dat brede en niet-gerichte maatregelen hoge begrotingskosten met zich meebrengen en in sociaal en economisch opzicht inefficiënt zijn. Sinds het uitbreken van de oorlog in het Midden-Oosten in februari 2026 heeft Italië budgettaire beleidsmaatregelen vastgesteld om de gevolgen van de hoge energieprijzen voor huishoudens en bedrijven te verzachten ([15]). Het gaat hier om een niet-gerichte verlaging van de accijnzen op brandstoffen, die op 22 mei 2026 komt te vervallen, en een belastingkrediet voor wegvervoer-, visserij- en landbouwbedrijven, dat op 31 mei 2026 komt te vervallen. Volgens de voorjaarsprognoses 2026 van de Commissie bedragen de begrotingskosten van deze maatregelen in 2026 ongeveer 0,1 % van het bbp. Volgens de ramingen van de Commissie zullen de begrotingskosten daarvan, indien deze maatregelen tot eind 2026 van kracht blijven 0,3 % van het bbp in 2026 bedragen.

(16) Volgens de berekeningen van de Commissie stegen de netto-uitgaven van Italië met 1,5 % in 2025 en daalden ze cumulatief met 0,6 % in 2024 en 2025. De groei van de netto-uitgaven in 2025 ligt boven het aanbevolen maximale groeipercentage, met een afwijking van 0,1 % van het bbp op jaarbasis. Wanneer 2024 en 2025 samen worden beschouwd, komt ook het cumulatieve groeipercentage van de netto-uitgaven uit boven het aanbevolen maximale groeipercentage, met een afwijking van in totaal minder dan 0,1 % van het bbp.

(17) Volgens de berekeningen van de Commissie stegen de netto-uitgaven van Italië met 1,4 % in 2026 en cumulatief met 0,8 % in 2024, 2025 en 2026. De verwachte groei van de netto-uitgaven in 2026 ligt onder het aanbevolen maximale groeipercentage. Wanneer 2024, 2025 en 2026 samen worden beschouwd, komt ook het cumulatieve groeipercentage van de netto-uitgaven uit onder het aanbevolen maximale groeipercentage.

(18) De aanbeveling tot goedkeuring van het plan voor de middellange termijn van Italië specificeert de reeks hervormingen en investeringen die ten grondslag liggen aan de verlenging van de aanpassingsperiode, samen met een tijdschema voor de uitvoering ervan. Rekening houdend met de informatie die Italië in zijn jaarlijkse voortgangsverslag heeft verstrekt, is de Commissie van oordeel dat de uitvoering van de belangrijkste stappen van deze hervormingen en investeringen die uiterlijk op 30 april 2026 moesten zijn uitgevoerd, grotendeels op schema lijkt te liggen. Wat betreft de belangrijkste stap, die uiterlijk in het vierde kwartaal van 2025 moet zijn gezet, samenhangt met de verhoging van de overheidsuitgaven voor onderzoek en ontwikkeling (O&O) en wordt gemeten aan de hand van de bruto-O&O-uitgaven als percentage van het bbp, wordt in de recentste beschikbare statistieken uitgegaan van Eurostat van 2024. Toch blijkt uit voorlopige ramingen van de Italiaanse overheid dat de bruto-O&O-uitgaven in 2025 naar verwachting 0,59 % van het bbp zullen bedragen, wat erop lijkt te wijzen dat de termijn voor doelstelling zal worden gehaald. De Commissie is van oordeel dat Italië zijn toezeggingen globaal genomen op bevredigende wijze is nagekomen ([16]).

(19) Ondanks de in de afgelopen jaren uitgevoerde structurele maatregelen blijft het Italiaanse belastingstelsel grotendeels afhankelijk van de belasting op arbeid, die de grootste bijdrage levert aan de boven het EU-gemiddelde liggende belastingquote. De belastingwig ligt boven het EU-gemiddelde voor alleenstaanden met een gemiddeld loon en onder het EU-gemiddelde voor mensen met een laag loon; beide waarden zijn in 2025 licht gestegen. Bijzondere regelingen voor zelfstandigen en het toenemende gebruik van tijdelijke proportionele inkomstenbelasting maken het belastingstelsel zeer complex, doen afbreuk aan het progressieve karakter van inkomstenbelasting en hollen de belastinggrondslag uit, wat leidt tot aanzienlijke derving van ontvangsten. Ondanks een aanzienlijke verlaging blijven subsidies die schadelijk zijn voor het milieu hoog en wordt op grote schaal gebruikgemaakt van belastingvoordelen, mede wat betreft de btw. Al met al zou een verdere verschuiving van de huidige hoge belastingdruk van arbeid naar andere, onderbenutte inkomstenbronnen die minder schadelijk zijn voor groei ten goede komen aan het economisch potentieel. Bovendien zou een andere opzet van de motorrijtuigenbelasting om, vooral in dichtbevolkte steden, de CO_2-uitstoot nauwkeurig weer te geven, kunnen helpen bij het financieren van infrastructuur voor duurzame mobiliteit, waardoor de grote afhankelijkheid van vervoer over de weg wordt verminderd. De recente hervorming ten spijt is er nog ruimte voor een verdere verlaging van de belastingvoordelen voor bedrijfswagens met een verbrandingsmotor. Tot slot wordt er nog steeds op grote schaal belasting ontdoken, met name ten aanzien van de btw en door zelfstandigen, ondanks de ambitieuze tegenmaatregelen van de afgelopen jaren, onder andere in het kader van het herstel- en veerkrachtplan. De gegevens van de belastingdienst over de eerste vijf maanden van 2026 wijzen op enkele positieve resultaten. Tegelijkertijd dreigen recente maatregelen die lijken op fiscale amnestie een averechts effect te hebben op de naleving van de belastingwetgeving.

([15]) Dit weerspiegelt de situatie op de afsluitdatum van de voorjaarsprognoses 2026 van de Commissie (4 mei 2026).

([16]) Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, de Europese Centrale Bank, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's en de Europese Investeringsbank: Europees Semester 2026 – Voorjaarspakket (COM (2026) 200 final).

(20) Kadastrale waarden zijn nog niet systematisch meer in overeenstemming met marktwaarden gebracht. Toch heeft Italië zich er in zijn budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn toe verbonden om de kadastrale waarden te actualiseren voor eigendommen die nog niet in het kadaster zijn opgenomen en voor gebouwen waarvoor is gebruikgemaakt van overheidsregelingen voor energie-efficiëntie en/of maatregelen inzake renovaties van woningen. Voor bijna alle vastgoedklassen zijn hoofdverblijfplaatsen vrijgesteld van periodieke onroerendezaakbelasting. Dit resulteert in lage ontvangsten uit onroerende zaken op lokaal niveau, ook in gemeenten die te maken hebben met problemen op het gebied van betaalbare huisvesting. Ondanks huurprijsregulering bedragen de huurkosten in ongeveer een op de tien Italiaanse provincies meer dan een derde van het gemiddelde loon. In Italië is het aandeel sociale huisvesting laag; het socialewoningenbestand is beperkt en er zijn zeer lange wachtlijsten. Kenmerkend voor Italië is ook het hoge percentage leegstaande woningen en het grote aantal woningen voor kortetermijnverhuur. De verantwoordelijkheden zijn verdeeld tussen nationale en subnationale overheden, terwijl het ontbreekt aan een allesomvattend kader voor nationale coördinatie. Een gebrek aan structurele financiering beperkt de doeltreffendheid van het huisvestingsbeleid nog verder. De regering heeft onlangs de "Piano Casa"-wetgeving vastgesteld, maar de evaluatie en uitvoering ervan bevindt zich nog in een pril stadium.

(21) In de komende jaren zal de overheidsbegroting naar verwachting onder grote druk staan, onder meer door stijgende kosten in verband met demografische ontwikkelingen. Met name wordt een aanzienlijk deel van de overheidsmiddelen uitgegeven aan ouderdomspensioenen en schuldendienstkosten, waardoor de begrotingsruimte voor andere prioriteiten beperkt is. De overheidsinvesteringen zijn, ook met ondersteuning van de herstel- en veerkrachtfaciliteit, aanzienlijk gestegen ten opzichte van het niveau van voor de pandemie. Tegelijkertijd zijn de uitgaven voor een aantal groeibevorderende beleidsgebieden, waaronder onderwijs en gezondheidszorg, als percentage van de totale uitgaven ten opzichte van 2019 gedaald. Op grond van een nieuw wettelijk kader moeten ministeries in het kader van de nieuwe "bestedingenanalyse en evaluatieplannen" overeenkomstig de toezeggingen in het kader van het budgettair-structurele plan voor de middellange termijn een gedetailleerde evaluatie van het uitgavenbeleid uitvoeren. Om de efficiëntie en kwaliteit van de Italiaanse overheidsuitgaven te verbeteren, is het cruciaal om het nieuwe beoordelingskader nauwgezet toe te passen en met doeltreffende beleidsmaatregelen op te volgen die gebaseerd zijn op evaluatieresultaten.

(22) Italië behoort tot de lidstaten met de oudste bevolking en het laagste vruchtbaarheidscijfer. Bovendien ligt de leeftijd waarop vrouwen hun eerste kind krijgen boven het gemiddelde. Er is nog steeds sprake van braindrain: veel jonge, hooggekwalificeerde ingezetenen zoeken betere kansen in het buitenland, terwijl Italië moeite heeft om talent aan te trekken en vast te houden. De gevolgen van een krimpende beroepsbevolking worden nog verergerd door de nog steeds lage arbeidsmarktparticipatie van vrouwen en jongeren. Hoewel een in goede banen geleide legale migratie de gevolgen van de bevolkingsafname op korte tot middellange termijn zal kunnen verzachten, zal een meer integrale en structurele aanpak meer moeten behelzen dan financiële prikkels, en een ondersteunende omgeving voor ouders moeten scheppen via stabiele banen, arbeidsbeleid en bredere maatregelen om de arbeidsparticipatie van vrouwen en jongeren te stimuleren en tegelijkertijd toptalent aan te trekken en vast te houden. De leeftijdsgerelateerde uitgaven zullen naar verwachting stijgen, wat op de overheidsfinanciën zal drukken. Ondanks de pensioenhervorming van 2011 valt te verwachten dat de pensioenuitgaven als percentage van het bbp op de middellange termijn nog steeds zullen toenemen als gevolg van demografische ontwikkelingen, met onder meer een stijgende afhankelijkheidsratio van ouderen en het effect van in 2019 ingevoerde en in de jaren daarna verlengde vroegpensioenregelingen, hoewel deze laatste geleidelijk zijn afgebouwd en in 2026 niet meer zijn verlengd. De in 2026 vastgestelde begrotingswet bevat maatregelen ter bevordering van de deelname aan aanvullende pensioenregelingen, die – als aanvulling op staatspensioenen – ook kunnen bijdragen tot een hogere mate van toereikendheid van de pensioenen. Tot op heden blijft de deelname daaraan echter beperkt: 38,3 % van de beroepsbevolking neemt deel en van die deelnemers is slechts 29 % jonger dan 40 jaar; de deelname door zelfstandigen is minimaal. Tegelijkertijd is de automatische koppeling tussen de pensioenleeftijd en de levensverwachting deels hersteld, terwijl de bevriezing van de verhoging met drie maanden beperkt blijft tot bepaalde categorieën werknemers. Maatregelen ter waarborging van de houdbaarheid van het pensioenstelsel kunnen worden aangevuld met maatregelen om het gemakkelijker te maken om langer door te werken, onder andere door flexibele werkregelingen en leeftijdsspecifiek managementbeleid.

(23) De systematische, daadwerkelijke en tijdige betrokkenheid van lokale en regionale autoriteiten, sociale partners, maatschappelijke organisaties en andere relevante belanghebbenden blijft van essentieel belang om te zorgen voor een breed gevoelde verantwoordelijkheid voor de succesvolle uitvoering van de financieringsinstrumenten van de Unie, ook in de context van het Europees Semester.

(24) In Italië ligt het uitvoeringstempo voor de cohesiebeleidsprogramma's, die steun omvatten uit het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO), het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+) en het Fonds voor een rechtvaardige transitie (JTF) onder het gemiddelde tempo op EU-niveau, zowel bij de projectselectie als bij betalingen. Het is belangrijk de inspanningen op te voeren om te zorgen dat investeringen op korte termijn worden uitgevoerd en de impact ervan in de praktijk wordt gemaximaliseerd. Italië wordt nog steeds geconfronteerd met problemen bij de uitvoering als gevolg van zwakke bestuurlijke capaciteiten, trage uitvoering van infrastructuurprojecten en een zwakke coördinatie tussen de centrale, regionale en andere overheidsniveaus, met name op sommige beleidsgebieden met gedeelde verantwoordelijkheden. Deze problemen belemmeren de vorderingen op het gebied van werkgelegenheid, vaardigheden en sociale inclusie, terwijl ze ook vertragend werken voor investeringen in het kader van het platform voor strategische technologieën voor Europa of in betaalbare en duurzame huisvesting. Tegelijkertijd moet Italië de uitvoering van het JTF versnellen, aangezien de middelen uiterlijk eind 2026 moeten zijn uitbetaald. Het is van essentieel belang ervoor te zorgen dat de nieuwe investeringen die Italië in zijn tussentijdse evaluatie van de cohesiebeleidsfondsen heeft vastgesteld, met name de investeringen die verband houden met de vijf prioriteiten in de verordening inzake de tussentijdse evaluatie ([17]), snel en doeltreffend worden gerealiseerd.

(25) Italië staat voor verschillende uitdagingen met betrekking tot onderzoek en innovatie, de groei van bedrijven en niet-bancaire financiering, industriële strategie, openbaar bestuur, justitie en mededinging. Daarnaast wordt het geconfronteerd met uitdagingen op het gebied van klimaatadaptatie, de energie-, afval- en watersector en de arbeidsmarkt, vaardigheden, onderwijs en gezondheid.

(26) Het productiviteits- en groeipotentieel van Italië wordt gehinderd door beperkte publieke en private investeringen in O&O. Vergeleken met andere EU-lidstaten is de Italiaanse overheidssteun voor innovatie, ondanks een recente verhoging, minder uitgebreid en minder ruimhartig. Italië zou baat hebben bij een meer strategische toewijzing van middelen en publiek-private samenwerking, in overeenstemming met de toezeggingen in het kader van het budgettair-structureel plan voor de middellange termijn. Het herstel- en veerkrachtplan en de fondsen van het cohesiebeleid van de EU bieden verschillende initiatieven ter ondersteuning van de samenwerking tussen bedrijven en universiteiten. Die zijn echter nog steeds versnipperd en het ontbreekt aan samenhangende aansturing op nationaal niveau. Innovatiegerichte aanbestedingen, waarvan momenteel alleen sprake is in de defensie- en de groene sector, kunnen een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van markten voor start-ups en tegelijkertijd zorgen voor efficiënter overheidsuitgaven. Ondanks een lichte stijging in 2025, heeft het universiteitssysteem beperkte middelen en Italië heeft van alle OESO-landen een van de laagste cijfers wat betreft uitgaven aan universitair onderwijs. Bovendien worden universiteiten en onderzoekers nog steeds slechts in beperkte mate gestimuleerd om activiteiten op het gebied van onderzoeksvalorisatie en technologieoverdracht uit te voeren. Onderzoeksloopbanen zijn traag en onvoorspelbaar. Door een hervorming in 2025 is het aantal kortlopende, niet-vaste contracten voor onderzoekers toegenomen, met het risico dat het loopbaantraject voor onderzoekers verder wordt bemoeilijkt. Tegelijkertijd heeft Italië met de begrotingswet van 2026 een speciaal aanwervingsplan ingevoerd, dat moet helpen een aantal extra vaste functies te creëren. Het is echter nodig om de langetermijnplanning voor de aanwerving van personeel te verbeteren en tegelijkertijd acties te ondernemen om het loopbaantraject van onderzoekers te versnellen. De bureaus voor technologieoverdracht zetten weliswaar stappen, maar blijven relatief klein en beschikken niet over voldoende personeel en financiële middelen om de vertaling van onderzoeksresultaten naar nieuwe commerciële kansen te ondersteunen. Daarnaast moeten synergieën met durfkapitaalinvesteerders worden versterkt. De wet strategisch beleid 2026-2028 over kennisvergroting en technologieoverdracht zou, zodra deze is aangenomen, een belangrijke stap vooruit betekenen dankzij de vaststelling van topprioriteiten en strategische interventielijnen.

([17]) Verordening (EU) 2025/1914 van het Europees Parlement en de Raad van 18 september 2025 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/1058 en Verordening (EU) 2021/1056 wat betreft specifieke maatregelen voor het aanpakken van strategische uitdagingen in het kader van de tussentijdse evaluatie.

(27) De zwakke productiviteitsgroei in Italië kan structurele beperkingen weerspiegelen die verband houden met het feit dat grote bedrijven een relatief beperkt aandeel van de toegevoegde waarde genereren en dat het merendeel van de micro- en kleine ondernemingen, vaak familiebedrijven, te weinig gebruikmaken van professionele management-praktijken, wat een belemmering vormt voor innovatie en productiviteit. Het fiscaal beleid, zoals de vereenvoudigde forfaitaire belasting voor micro-ondernemingen en de gunstige fiscale behandeling van geërfde bedrijven (waarbij de zeggenschap vijf jaar behouden moet blijven), werkt in de hand dat consolidatie en groei worden ontmoedigd. Voor Italië zou het daarom goed zijn om de schaalvergroting van start-ups en de samenvoeging van kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) te bevorderen door wetgevings- en fiscale belemmeringen weg te nemen, het inschakelen van externe beroepsmanagers te stimuleren, managers bij te scholen, innovatie te versterken en de toegang tot kapitaalmarkten te verbeteren. Op sommige van deze gebieden zijn positieve stappen gezet, bijvoorbeeld door de lopende uitvoering van de zogenoemde Legge Capitali, de recente goedkeuring van de jaarlijkse wet voor kmo's en de gedelegeerde handeling voor de hervorming van start-ups en innovatieve kmo's. De hoge binnenlandse spaartegoeden in Italië, een belangrijke economische kracht, zouden, indien ze beter gemobiliseerd worden, een grotere rol kunnen spelen bij de financiering van groei en innovatie en ondernemingen kunnen helpen op te schalen. De Italiaanse kapitaalmarkten moeten verder worden ontwikkeld en hun diepte en liquiditeit moeten worden vergroot door de vraag te ondersteunen, nieuwe aandelennoteringen aan te moedigen en de uitgifte van bedrijfsobligaties te bevorderen. De onlangs goedgekeurde hervorming van de kapitaalmarkten en het vennootschapsrecht is een stap in de goede richting. Bestaande garantieregelingen en stimuleringsmaatregelen kunnen worden aangepast om prioriteit te geven aan en ondersteuning te bieden voor de vraag naar kapitaalmarkt-instrumenten. De toegang tot niet-bancaire financiering blijft met name voor innovatieve bedrijven beperkt, omdat de kapitaalmarkt, in het bijzonder binnenlands durfkapitaal, ondanks het feit dat deze momenteel groeit, nog steeds onderontwikkeld is. Dit is met name te wijten aan de beperkte aanwezigheid van institutionele en zakelijke beleggers en de weinige uitstapmogelijkheden. Hoewel er verschillende initiatieven in het leven zijn geroepen om de ontwikkeling van durfkapitaal en particulier eigen vermogen te ondersteunen, moeten verdere overheidsinspanningen zich richten op startende en risicovollere marktsegmenten en op het aantrekken en benutten van institutionele beleggers door middel van financiële instrumenten en dakfondsstructuren met passende risicobeperkende elementen. Door binnenlandse institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen en vooral verzekeraars, beter in staat te stellen om te beleggen in activaklassen met een langere beleggingshorizon kan de toegang tot niet-bancaire financiering worden verbeterd.

(28) Italië wordt nog steeds gekenmerkt door een stagnerende productiviteit, die ook de sterke verschillen tussen de noordelijke en zuidelijke regio's weerspiegelt. In het zuiden hebben de kleinere gemiddelde bedrijfsgrootte en de concentratie in traditionele sectoren een negatief effect op de productiviteit, terwijl het concurrentievermogen wordt beperkt door een gebrekkige infrastructuur. Italië zou baat hebben bij een op innovatie gerichte industriële strategie om middelen beschikbaar te stellen voor sectoren en technologieën met een hoge toegevoegde waarde en om de ontwikkeling van het zuiden te bevorderen, met name door middelen te reserveren voor de minder ontwikkelde regio's en zich te richten op strategische sectoren. Hoewel het witboek "Made in Italy 2030" een eerste stap is in de richting van de formulering van een industriële strategie blijft het een uitdaging om duidelijke beleidsmaatregelen te implementeren en een governancestructuur voor het industriebeleid tot stand te brengen. De 18 productieketens (filiere produttive) die in het witboek worden genoemd, zouden baat hebben bij een strategische oriëntatie, met inbegrip van een focus op sectoren met een hoge toegevoegde waarde en een territoriaal toepassingsgebied, om te voorkomen dat de overheidsinspanning niet-selectief en ondoeltreffend wordt. In overeenstemming met de doelstelling van het budgettair-structureel plan voor de middellange termijn zijn extra inspanningen nodig om de meer dan 2 700 nationale en regionale stimuleringsmaatregelen te rationaliseren en te stabiliseren en om ad-hocmiddelen voor het zuiden te bestemmen. De industriestrategie zou gebaat zijn bij een betere coördinatie met de planning van investeringen in infrastructuur en onderzoek en combinaties van lokaal gerichte beleidsmaatregelen (bv. prikkels, ruimtelijke ordening en ontwikkeling van infrastructuur) om, vooral in het zuiden, industriële groei en structurele transformatie te bevorderen. Tot slot zullen aanhoudende inspanningen nodig zijn om de hardnekkige kloof tussen het noorden en het zuiden van Italië op het gebied van infrastructuur aan te pakken, met name door de in het kader van het herstel- en veerkrachtplan en het cohesiebeleid geïnitieerde grootschalige projecten af te ronden, waarbij de nadruk ligt op de toegankelijkheid van industriegebieden en het verbeteren van de connectiviteit tot aan de deur. Ook de infrastructuur van wegen en havens en multimodale logistieke knooppunten behoeven aandacht, samen met de vaststelling van een meerjarige en multimodale vervoersstrategie.

(29) Italië heeft aanzienlijke vooruitgang geboekt met het doeltreffender maken van zijn openbaar bestuur en met vereenvoudigingsinspanningen, waaraan ook de hervormingen en investeringen in het kader van het herstel- en veerkrachtplan hebben bijgedragen. Er is echter nog flink wat ruimte voor verbetering. Hoewel 41 % van de Italiaanse bedrijven aangeeft ontevreden te zijn (tegenover 24 % EU-gemiddelde), is het percentage burgers dat overheidsprocedures complex en omslachtig vindt sinds 2023 met 14 procentpunt gedaald, waardoor Italië niet veel afwijkt van het EU-gemiddelde (Italië 39 %; EU 38 % in 2025). Hoewel er, onder meer dankzij het herstel- en veerkrachtplan, enige vooruitgang is geboekt, is het van belang om te zorgen voor verdere verbetering van de interoperabiliteit en het gebruik van alle platforms om het personeelsbeheer, de opleiding en de aanwerving van ambtenaren te verbeteren. Ook het stimuleren van horizontale en verticale mobiliteit, het verder bevorderen van prestatie-evaluaties, loopbaanontwikkeling, het versterken van bij- en omscholing en het bevorderen van gelijkheid en inclusie op alle bestuursniveaus, in overeenstemming met de toezeggingen in het kader van het budgettair-structureel plan voor de middellange termijn, zou nuttig zijn. Italië blijft zich inspannen voor vereenvoudiging door de oprichting van Italia Semplice en een nieuw interoperabel gegevensuitwisselingssysteem binnen het bestaande platform dat als een eenloketsysteem voor bedrijven dient, maar verdere stroomlijning van administratieve processen is nodig, waarbij moet worden voortgebouwd op het interoperabel maken van bestaande platforms. Bovendien blijft de bestuurlijke capaciteit tussen de regio's ongelijk, met aanzienlijke beperkingen op lokaal niveau, vooral in het zuiden en op gebieden zoals digitalisering, besluitvormingscapaciteit en beheer van de overheidsfinanciën, en tussen kleinere en grotere gemeenten. Het is essentieel om een overkoepelende en structurele strategie voor bestuurlijk vermogen te ontwikkelen, waarbij wordt voortgebouwd op het herstel- en veerkrachtplan en op maatregelen in het kader van het cohesiebeleid, waaronder het nationale programma Capaciteit voor cohesie. Deze strategie zal als kader kunnen dienen voor een aantal maatregelen in het kader van het herstel- en veerkrachtplan die effectief zijn gebleken voor de ondersteuning van lokale overheden bij de uitvoering van projecten in het kader van het herstel- en veerkrachtplan terwijl tegelijkertijd wordt voorkomen dat de territoriale verschillen nog groter worden. Terwijl de beter uitgeruste regio's voortbouwen op de ervaring met het herstel- en veerkrachtplan zullen de regio's met minder middelen, vooral in het zuiden, baat hebben bij een actievere en meer gerichte steun van de centrale overheid. Bovendien kan het zinvol zijn om vormen van administratieve verenigingen te bevorderen, met name voor kleinere bestuurlijke entiteiten, vooral in het zuiden.

(30) Italië voert in het kader van het herstel- en veerkrachtplan een uitgebreid pakket hervormingen door om de efficiëntie van het burgerlijk recht, het strafrecht, het faillissementsrecht en het fiscaal recht te verbeteren. De oprichting van procesbureaus en de digitalisering van processen, die rechters organisatorisch en juridisch ondersteunen, hebben de efficiëntie van de rechterlijke macht vergroot. Er zijn echter nog uitdagingen. De beslissingstermijn in civiele en handelszaken in eerste aanleg is in 2024 langer geworden en behoort nog steeds tot de langste in de EU. De tijd die nodig is om in bestuursrechtelijke zaken in eerste aanleg tot een beslissing te komen, is in 2024 afgenomen, maar blijft een van de langste in de EU. Institutionalisering van het procesbureau en versterking van maatregelen om de druk op rechtbanken en de gemiddelde duur van rechtszaken verder te verminderen (bijvoorbeeld in overbelaste justitiële sectoren, zoals de vrederechter), de personeelstekorten (magistraten en rechtbankpersoneel) verder aan te pakken en het rechtsstelsel volledig te digitaliseren, zouden helpen de doelmatigheid van het systeem te verhogen, wat ook in overeenstemming is met de toezeggingen van Italië in het kader van het budgettair-structurele plan voor de middellange termijn.

(31) Betere randvoorwaarden voor mededinging in verschillende sectoren en versterking van de mededinging zowel *voor* als *in* de markten zou een doelmatiger toewijzing van middelen mogelijk maken, de consumenten ten goede komen en leiden tot een groter concurrentievermogen en een hogere productiviteit, waardoor ook nieuwe investeringen zullen worden aangetrokken. In het kader van het herstel- en veerkrachtplan heeft Italië vooruitgang geboekt in een aantal belangrijke sectoren, waaronder energie, vervoer en lokale publieke diensten, en heeft het de nationale regels voor concentratiecontrole gemoderniseerd. Ook op de volgende gebieden zijn verdere wetgevingsinitiatieven nodig: i) zorgen voor de openbare aanbesteding van concessies op het gebied van de distributie van energie, ii) vervoer, met name met het oog op de volledige uitvoering van de concurrentiebevorderende hervormingen op het gebied van spoorwegen, autowegen en havens, en iii) gezondheidszorg, met name door te zorgen voor concurrentiebevorderende beginselen en open en transparante aanbestedingen. Bovendien zouden open en transparante aanbestedingen voor aflopende concessies in verschillende (ook gereguleerde) sectoren zorgen voor concurrentie op de markt. Dit zal de concurrentiedruk op de gevestigde marktdeelnemers verhogen en voorkomen dat investeringen worden uitgesteld, opgeschort of ten onrechte worden doorberekend aan consumenten/gebruikers. Ten slotte zijn er wetgevingsbelemmeringen die van invloed zijn op de handel in goederen binnen de EU doordat nationale verpakkings- en etiketteringsregels de naleving bemoeilijken.

(32) De Italiaanse elektriciteitsprijzen behoren vanwege de structurele afhankelijkheid van dure gasgestookte opwekking tot de hoogste in de EU. Dit, en in het bijzonder de hoge prijsverhouding tussen elektriciteit en gas, vormt voor zowel huishoudens als de industrie een belangrijke belemmering om te elektrificeren. Ondanks een aanzienlijk onbenut potentieel groeit hernieuwbare energie niet snel genoeg om de doelstellingen voor 2030 te halen: een versnelde uitrol van hernieuwbare energie zou bijdragen tot matiging van de elektriciteitsprijzen op middellange termijn. Voortgezette steun door middel van veilingen voor hernieuwbare energie en opslagcapaciteit en de volledige uitvoering van de vergunningshervorming "Testo Unico", ook op regionaal niveau, zouden deze doelstelling ondersteunen. Om de energiebelastingen af te stemmen op de decarbonisatiedoelstellingen zouden de bestaande belemmeringen voor elektrificatie, met name voor bedrijven en de industrie, worden verminderd en gerationaliseerd door de belastingen en heffingen op elektriciteit, met inbegrip van parafiscale heffingen ("oneri generali di sistema"), te verlagen. De integratie van een groter aandeel hernieuwbare energie vereist investeringen op de kortere termijn om het elektriciteitsnet te versterken en netcongestie te verminderen, terwijl de gevolgen voor de energierekening van de consument beperkt moeten blijven. Dit omvat investeringen in grensoverschrijdende interconnecties en het aanpakken van vertragingen op het gebied van aansluiting op het distributienet. Italië moet ook niet-fossiele flexibiliteit zoals opslag en vraagresponsmechanismen blijven stimuleren.

(33) Italië wordt blootgesteld aan de ernstige economische gevolgen van toenemende klimaatrisico's, met name hydrogeologische gevaren, en de beschikbare indicatoren suggereren dat Italië een van de landen in de EU is die economisch het zwaarst door natuurrampen wordt getroffen. Hoewel er met de oprichting van het nationaal waarnemingscentrum voor klimaatadaptatie vooruitgang is geboekt bij de uitvoering van het nationale adaptatieplan blijft het beheer van het klimaatdaptatiebeleid versnipperd over de autoriteiten, zowel op centraal als lokaal niveau. De beschikbare ramingen wijzen op aanzienlijke investeringsbehoeften op het gebied van klimaatadaptatie in de komende decennia. Een geconsolideerde planning voor investeringen in klimaatadaptatie en beperking van hydrogeologische risico's kunnen helpen om dit probleem doeltreffend aan te pakken. Hoewel de recente invoering van een verplichte verzekering tegen natuurrampen voor bedrijven heeft bijgedragen aan het dichten van de verzekeringskloof in verband met schade door klimaatgebeurtenissen moeten er rechtvaardige en betaalbare oplossingen worden onderzocht en uitgerold om de bestaande kloof te dichten. De toename van verharde bodems maakt de hoge gevoeligheid voor hydrogeologische risico's alleen maar groter. Daarom kan een toenemend gebruik van op de natuur gebaseerde oplossingen, ondersteund door de invoering van een nationale inventaris en een meer systematische integratie in de ruimtelijke ordening, een effectieve tegenmaatregel zijn.

(34) De ontoereikende infrastructuur voor water- en afvalbeheer, met name in de zuidelijke regio's, heeft ernstige gevolgen voor de kwaliteit van de lokale publieke dienstverlening en het milieu en brengt aanzienlijke kosten voor de burgers en inkomstenderving voor de Italiaanse economie met zich mee. Hoewel er met steun van het herstel- en veerkrachtplan en fondsen van het cohesiebeleid aanzienlijk is geïnvesteerd in de afval- en watersector is het belangrijk om vooruitgang op het gebied van het dichten van infrastructurele kloven te blijven boeken.

(35) In het licht van de cruciale rol van menselijk kapitaal bij het versterken van het concurrentievermogen en de strategische autonomie van de Unie heeft de Raad de lidstaten in 2026 aanbevolen dringend actie te ondernemen om iets te doen aan de structurele uitdagingen in verband met menselijk kapitaal op het vlak van vaardigheden, onderwijs en opleiding, die het concurrentievermogen belemmeren. De tot Italië gerichte landspecifieke aanbevelingen 2026 kunnen bijdragen tot de uitvoering van de aanbeveling van de Raad over menselijk kapitaal in de Unie.

(36) Structureel lage arbeidskwaliteit, met inbegrip van lage lonen, uitdagingen op het gebied van werk- en loopbaanzekerheid en gendergelijkheid blijven belangrijke obstakels die doortastende maatregelen vereisen. Ondanks recente stijgingen is Italië een van de lidstaten waar de reële lonen sinds 2019 het sterkst zijn gedaald. Terwijl de loonstijging wordt gedempt door de structureel lage productiviteitsgroei, wordt de loonstagnatie ook in de hand gewerkt door sociale dumping, vertragingen bij contractverlengingen en de beperkte mate waarin wordt gebruikgemaakt van decentrale cao's ("contrattazione di secondo livello" oftewel onderhandelingen op het tweede niveau), vooral in kleine en middelgrote ondernemingen en in het zuiden. Ondanks een daling als gevolg van de krappere arbeidsmarkt, blijft het aandeel werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd een van de hoogste in de EU. Italië kent ook nog steeds een van de hoogste percentages onvrijwillige deeltijdcontracten en tijdelijke contracten, waarmee vrouwen, jongeren en migranten onevenredig vaak te maken hebben. De overgang van tijdelijke naar vaste banen blijft ver onder het EU-gemiddelde. Maatregelen en initiatieven om de segmentatie van de arbeidsmarkt aan te pakken en de resultaten van doeltreffende collectieve onderhandelingen te ondersteunen zijn cruciaal om adequate loonsverhogingen te ondersteunen en de algemene kwaliteit van banen te verbeteren. Nergens in de EU is de kloof tussen mannen en vrouwen wat betreft de participatie op de arbeidsmarkt en in werkgelegenheid, ook ten aanzien van deeltijdwerk, groter. Dit komt vooral door de zuidelijke regio's, waar ook de beschikbaarheid van kinderopvang het laagst is. De behoefte aan langdurige zorg neemt toe, terwijl de dienstverlening, vooral in zuidelijke regio's, daarmee geen gelijke tred houdt. Hoewel de beschikbaarheid van kinderopvang op nationaal niveau aanzienlijk is toegenomen, zijn er verdere inspanningen nodig om kinderopvang en langdurige zorg van goede kwaliteit in de regio's met de laagste beschikbaarheid uit te breiden zonder dat deze onbetaalbaar worden.

(37) Zwartwerk, een wijdverbreid en groeiend fenomeen, moet verder worden aangepakt om de kwaliteit van banen en eerlijke concurrentie tussen bedrijven te bevorderen, waarbij moet worden voortgebouwd op recente hervormingen in het kader van het herstel- en veerkrachtplan. De doeltreffendheid en de bestuurlijke capaciteit van de arbeidsinspectie moeten worden verhoogd door betere arbeidsomstandigheden om het beroep aantrekkelijker te maken, en door verdere gegevensuitwisseling en coördinatie tussen de inspecterende entiteiten. De sterkst getroffen sectoren, zoals huishoudelijk werk en landbouw, zullen baat hebben bij gerichte interventies, waaronder preventieve maatregelen. Uitbuiting van arbeidskrachten, met name migranten, moet worden aangepakt, onder meer door de toegang tot regulier werk voor degenen die al in Italië zijn te verbeteren, door slachtoffers passende bescherming te bieden en ze bewust te maken van hun rechten, alsook door ongepaste huisvestingsomstandigheden – vooral voor werknemers in de landbouw – te voorkomen.

(38) De basisvaardigheden onder volwassenen behoren nog steeds tot de laagste in de EU; de discrepantie op macro-economisch niveau tussen de vraag naar en het aanbod van vaardigheden is een van de grootste terwijl de ontwikkeling van menselijk kapitaal en daarmee de productiviteit verder wordt belemmerd door de lage en afnemende deelname van volwassenen aan scholing. Italië heeft de afgelopen jaren de nodige hervormingen doorgevoerd en geïnvesteerd in volwasseneneducatie, met name in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit. Er zijn echter nog steeds belemmeringen op het gebied van opleiding, met name wat betreft omscholing en langere opleidingstrajecten. Op basis van een degelijke en voortdurende beoordeling van de uitkomsten van het actieve arbeidsmarktbeleid en de in de afgelopen jaren ingestelde opleidingsmaatregelen moet het geïntegreerde systeem voor ondersteuning van werklozen, sociale diensten en opleiding, ook na 2026 worden ondersteund via duurzame financiering. Belemmeringen voor het volgen van opleidingen, waaronder beroepsonderwijs en -opleiding, moeten verder worden verminderd. Gezien de grote regionale verschillen op het gebied van de resultaten in volwasseneneducatie en werkgelegenheid is het essentieel om meer doelgerichte activeringsmaatregelen te nemen. Ook het verbeteren van vaardigheden en prognoses is van groot belang. In dit opzicht zullen regionale waarnemingsposten baat hebben bij de verdere ontwikkeling van een nationaal geïntegreerd systeem waarin, gebruikmakend van gegevens over de lokale arbeidsmarkt en AI-instrumenten, vraag en aanbod van vaardigheden op elkaar worden afgestemd. Het governancemodel voor het voorspellen van de vraag naar vaardigheden en het aanbieden van die vaardigheden kan worden versterkt door de doeltreffendheid en kwaliteitsborging van opleidingen centraal te stellen en door de samenwerking tussen aanbieders van opleidingen, sociale partners en werkgevers te verdiepen, waarbij bijvoorbeeld kan worden voortgebouwd op het succes van “Fondi Interprofessionali”.

(39) Verdere inspanningen zijn nodig om de zwakke en ongelijke onderwijsresultaten in Italië aan te pakken en de inzetbaarheid van personen die tertiair onderwijs succesvol hebben afgerond te verbeteren. Hoewel het aantal voortijdige schoolverlaters in het algemeen aanzienlijk is gedaald, zijn de leerresultaten niet hersteld tot het niveau van vóór de pandemie en blijven zij kwetsbaar. In het zuiden verwerft 46 % van de leerlingen niet de basisvaardigheden terwijl de waarschijnlijkheid dat leerlingen uit een kansarm milieu onder de maat presteren ten opzichte van studenten uit een niet-kansarm milieu ongeveer drie keer zo groot is. Meer aandacht en gerichte interventie op de slechtst presterende scholen, met inbegrip van stimulansen voor het aantrekken van ervaren leerkrachten, uitbreiding van voltijds onderwijs met behulp van investeringen in infrastructuur in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit en het op grotere schaal uitrollen van succesvolle initiatieven zoals de “Piano Estate”, de Agenda Sud en de Agenda Nord kunnen daar mogelijk bij helpen. Opleidingsprogramma’s zullen, gebruikmakend van de investeringen in het kader van het herstel- en veerkrachtplan, voordeel hebben van een op vaardigheden gebaseerde aanpak. Na de voorlopige positieve resultaten zal ook de verdere evaluatie van het proefproject voor de hervorming van het vierjarig voortgezet onderwijs cruciaal zijn voor het ontwerpen van een structurele hervorming van de onderwijscyclus. Ook is het vergroten van de aantrekkelijkheid van het beroep van leerkracht cruciaal. Voortbouwend op de hervorming van het beroep van leerkracht in het kader van het herstel- en veerkrachtplan zijn stabielere arbeidsvoorwaarden voor leerkrachten met een tijdelijke aanstelling, een duidelijker verband tussen lonen, kwalificaties en prestaties en sterkere beroepsontwikkeling en mobiliteit nodig. Het percentage 25- tot 34-jarigen met een tertiaire kwalificatie en de inzetbaarheid van pas afgestudeerden in Italië behoren nog steeds tot de laagste in de EU vanwege de lange afstudeertijd, het hoge percentage vroegtijdige schoolverlaters, het lage rendement van onderwijs en de aanzienlijke discrepantie tussen de vraag naar en het aanbod van vaardigheden. Voortbouwend op de inspanningen in het kader van het herstel- en veerkrachtplan, onder meer om STEM-, digitale en AI-gerelateerde competenties op alle onderwijsniveaus te versterken, naast de komende herziening van de leerplannen voor het hoger secundair onderwijs, zijn verdere hervormingen nodig, waaronder het afstemmen van het Italiaanse universitaire systeem op Europese normen door het beperken van kosteloze herexamens, het invoeren van minimumvereisten voor studiepunten en aanwezigheid, het koppelen van op Anvur ([18]) gebaseerde financiering voor de evaluatie van studievakken en voltooiingspercentages, en het uitbreiden van de begeleiding van secundair naar tertiair onderwijs en de bevordering van STEM (vooral onder vrouwen). De inzetbaarheid van afgestudeerden kan worden ondersteund en het aanbod van vaardigheden kan beter worden afgestemd op de behoeften van de arbeidsmarkt door horizontale, op de arbeidsmarkt gerichte vaardigheden in universitaire programma’s op te nemen en door meer gebruik te maken van leren op de werkplek, met name in beroepsonderwijs en -opleiding, evenals van verplichte stages voor universitaire studenten.

([18]) Anvur (Agenzia Nazionale di Valutazione del Sistema Universitario e della Ricerca) is het Italiaanse nationale agentschap voor de evaluatie van universiteits- en onderzoekssystemen.

(40) De toegankelijkheid van de gezondheidszorg is in Italië de afgelopen jaren verslechterd, met langere wachtlijsten in de gezondheidszorg, hogere eigen bijdragen die ver boven het EU-gemiddelde liggen, grote territoriale verschillen wat betreft de zorgverlening en een tekort aan personeel. De uitrol van de hervorming van de territoriale gezondheidszorg in 2022, die tot doel heeft de territoriale gezondheidsdiensten te reorganiseren door middel van de nieuwe voorzieningen voor gezondheidszorg, moet worden voortgezet door alle nieuwe voorzieningen (gezondheidscentra en lokale ziekenhuizen) op lokaal niveau te voltooien en operationeel te maken. Daarnaast moet ook werk worden gemaakt van de structurele integratie van zorgpersoneel binnen deze voorzieningen, de onverkorte invoering van interoperabele digitale zorgsystemen om de continuïteit van de zorg over de zorgstructuren heen te waarborgen, en duurzame financiering voor telegeneeskunde en thuiszorgdiensten. De hervorming van de territoriale gezondheidszorg moet worden uitgevoerd in samenhang met de hervorming van de ziekenhuiszorg in 2015 en moet worden aangevuld met gerichte beleidsmaatregelen ten behoeve van een billijke toegang tot de gezondheidszorg in het Italiaanse binnenland. Ook het wegwerken van personeelstekorten in de gezondheidszorg is van cruciaal belang, met name door middel van het planningsmodel voor zorgpersoneel om de regionale spreiding te beoordelen en hierop te anticiperen, gerichte investeringen te sturen en voor een betere beleidsvorming op het gebied van onderwijs en opleiding van professionals. Daarnaast moeten cruciale beroepen, met name die van verpleegkundige, huisarts en spoedarts, aantrekkelijker worden gemaakt door betere arbeidsomstandigheden, loopbaanprikkels, veiligheidswaarborgen en wettelijke bescherming en specialisatiecursussen van hogere kwaliteit. Ten slotte moet de volledige uitvoering van het plan voor het beheer van de wachtlijsten worden gewaarborgd, met name door de tekortkomingen van het wachtlijstplatform te verhelpen, onder meer via verbeterde mechanismen voor gegevensverzameling, en door de toepasselijke besluiten vast te stellen, in het bijzonder de besluiten waarbij de personeelsbehoeften worden vastgelegd en technische richtsnoeren voor regionale boekingssystemen (CUP's) worden geformuleerd.

(41) Ondanks recente verbeteringen blijven het risico van armoede en dat van sociale uitsluiting in Italië met name onder kinderen en gezinnen relatief hoog terwijl de territoriale verschillen groter worden. De armoede heeft de afgelopen jaren in absolute cijfers een historisch hoog niveau bereikt: in 2024 verkeerde 8,4 % van de huishoudens en 13,8 % van de kinderen in armoede. De regionale verschillen zijn groot: op de eilanden is het risico van armoede en sociale uitsluiting vier keer hoger dan in het noordoosten. Kloven op het gebied van sociale bescherming, met name voor atypische werknemers, zelfstandigen, werklozen en personen buiten de arbeidsmarkt blijven, in combinatie met hardnekkige tekortkomingen in de verlening van essentiële diensten, bijdragen aan een hoger risico van armoede en sociale uitsluiting. Ondanks enkele positieve effecten van op bijdragen gebaseerde uitkeringen dragen andere sociale overdrachten dan pensioenen minder dan het EU-gemiddelde bij aan het terugdringen van armoede; terwijl die bijdrage in 2025 nog verder is gekrompen. De hervormde minimuminkomensregeling ("Assegno di Inclusione 2023") heeft geleid dat mindere toereikendheid en een geringere dekkingsgraad, wat deels is gecompenseerd door hervormingen in 2025 en 2026. Hoewel met de recente beleidsinspanningen om gezinnen te ondersteunen de juiste weg is ingeslagen, zal de aanpak van kinderarmoede nog meer gebaat zijn bij een uitbreiding van voltijds onderwijs en duurzame financiering voor schoolkantines, voortbouwend op de in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit gedane investeringen in infrastructuur in overeenstemming met de EU-strategie voor armoedebestrijding en de Europese kindergarantie. Bovendien blijft dak- en thuisloosheid een hardnekkig en ernstig fenomeen en kan er nog veel worden gedaan om het beginsel "huisvesting eerst" breder toe te passen. Tot slot blijven er belangrijke uitdagingen bestaan op het gebied van sociale bijstand. Duidelijke doelen ten aanzien van dienstverlening, betere monitoring en coördinatie op nationaal niveau en adequate en voorspelbare financiering zullen bijdragen aan een bredere beschikbaarheid van diensten en het terugdringen van territoriale ongelijkheden. Het aanpakken van deze uitdagingen zou ook bijdragen tot de ondersteuning van opwaartse sociale convergentie, in overeenstemming met de tweede landenanalyse van de diensten van de Commissie van het kader voor sociale convergentie ([19]).

(42) Aangezien de economieën van de lidstaten van de eurozone in hoge mate met elkaar zijn verweven en zij collectief bijdragen tot de werking van de economische en monetaire unie, heeft de Raad in 2026 de lidstaten van de eurozone aanbevolen actie te ondernemen, onder meer via hun herstel- en veerkrachtplannen, teneinde uitvoering te geven aan de aanbeveling van 2026 over het economisch beleid van de eurozone. Voor Italië draagt aanbeveling 1) bij tot de uitvoering van de eerste, tweede, derde en vijfde aanbeveling voor de eurozone, draagt aanbeveling 2) bij tot de uitvoering van de vierde aanbeveling voor de eurozone, draagt aanbeveling 3) bij tot de uitvoering van de zevende en tiende aanbeveling voor de eurozone, draagt aanbeveling 4) bij tot de uitvoering van de achtste aanbeveling voor de eurozone, draagt aanbeveling 5) bij tot de uitvoering van de zevende aanbeveling voor de eurozone en draagt aanbeveling 6) bij tot de uitvoering van de vijfde aanbeveling voor de eurozone.

([19]) SWD(2026) 122 final – Second-stage country analysis on social convergence in line with the Social Convergence Framework (SCF), 2026.

(43) In het licht van de diepgaande evaluatie en conclusies betreffende het bestaan van onevenwichtigheden van de Commissie zijn de aanbevelingen op grond van artikel 6 van Verordening (EU) nr. 1176/2011 in de aanbevelingen 1), 2), 3), 4) en 6) weergegeven. Het in aanbeveling 1) bedoelde beleid helpt om kwetsbaarheden in verband met overheidsschuld aan te pakken. Het in de aanbevelingen 1), 2), 3), 4) en 6) bedoelde beleid helpt om kwetsbaarheden in verband met een zwakke productiviteitsgroei aan te pakken, waarmee bij uitbreiding de potentiële bbp-groei wordt ondersteund en daarmee ook wordt bijgedragen aan de aanpak van aanbeveling 1). De aanbevelingen 1), 2), 3), 4) en 6) dragen bij tot zowel de aanpak van onevenwichtigheden als de uitvoering van de aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone voor 2026, overeenkomstig overweging 43,

BEVEELT AAN dat Italië in 2026 en 2027 de volgende acties onderneemt:

1. Ervoor zorgen dat de netto-uitgaven in overeenstemming zijn met het door de Raad op 21 januari 2025 aanbevolen correctieve pad, gezien de door de Commissie voor 2025 geconstateerde afwijking ten opzichte van het aanbevolen maximum voor de netto-uitgaven. De algehele uitgaven en gereedheid op het gebied van defensie en veiligheid verhogen, en tegelijkertijd de schuldhoudbaarheid waarborgen en zorgen voor een efficiënte besteding van de uitgaven en een geleidelijke aanpassing van de begroting om structureel hogere defensie-uitgaven te kunnen financieren. Ervoor zorgen dat maatregelen die worden genomen om de gevolgen van de stijgende energieprijzen te verzachten, tijdelijk zijn, dat ze gericht zijn op de bescherming van kwetsbare huishoudens of op de behoeften van energie-intensieve bedrijven, dat ze stimulansen voor energiebesparing in stand houden en dat de begrotingskosten van die maatregelen verenigbaar zijn met de toezeggingen binnen het begrotingskader van de EU. De reeks hervormingen en investeringen op basis waarvan de verlengde aanpassingsperiode is toegekend, blijven uitvoeren, zoals aanbevolen door de Raad op 21 januari 2025. In overeenstemming met de doelstellingen inzake de houdbaarheid van de begroting en onder waarborging van billijkheid het belastingstelsel inrichten op duurzame groei, onder meer door belastingontwijking te blijven tegengaan en de resterende belastinguitgaven, waaronder die in verband met de btw en voor het milieu schadelijke subsidies, te verminderen. De kadastrale waarden actualiseren, voortbouwend op de toezegging in het kader van het fiscaal-structureel plan voor de middellange termijn, als onderdeel van een bredere herziening van het huisvestingsbeleid. Meer inspanningen leveren om de doelmatigheid en doeltreffendheid van de overheidsuitgaven te verbeteren. Demografische uitdagingen aanpakken om de gevolgen voor de potentiële groei en voor de houdbaarheid van het pensioenstelsel te verzachten, onder meer door hoogwaardige arbeidskrachten aan te trekken en te behouden, en door – vooral in het zuiden – de participatie van oudere arbeidskrachten aan te moedigen.

2. Zorgen voor continuïteit van de hervormingen en investeringen die in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit worden uitgevoerd. De inspanningen om de cohesiebeleidsprogramma's uit te voeren versnellen, in voorkomend geval voortbouwend op de heroriëntatie naar strategische prioriteiten en de flexibiliteit die zijn overeengekomen in de context van de tussentijdse evaluatie van het kader voor het cohesiebeleid.

3. Onderzoek en innovatie ondersteunen, onder meer door innovatieopdrachten te versterken, universiteiten zich sterker te laten richten op de commerciële exploitatie van onderzoek en op de loopbaanontwikkeling van onderzoekers. De mobilisatie van spaartegoeden, de uitbreiding van de kapitaalmarkten en de groei en samenvoeging van bedrijven bevorderen, onder meer door de rol van bedrijfs- en institutionele beleggers in durfkapitaal en particulier eigen vermogen te ondersteunen en door nieuwe noteringen en de uitgifte van bedrijfsobligaties te vergemakkelijken. Een industriestrategie uitvoeren, onder meer om de territoriale verschillen te verkleinen, door de huidige beleidsmaatregelen te stroomlijnen en rekening te houden met belangrijke infrastructuurprojecten.

4. De efficiëntie van het openbaar bestuur verder vergroten en de bestuurlijke capaciteit verder versterken, met name op lokaal niveau en in het zuiden. De achterstanden bij de rechterlijke macht verder wegwerken en de beslissingstermijn verkorten. De resterende concurrentiebeperkingen, onder meer in de sectoren vervoer en elektriciteit, en de resterende belemmeringen voor het vrije verkeer van goederen wegnemen.

5. De elektrificatie versnellen en de inspanningen voor de uitrol van hernieuwbare energie en de opslag daarvan opvoeren, onder meer door de versnippering van de vergunningsregelgeving te verminderen en door in het elektriciteitsnet te investeren. Klimaatgerelateerde risico's aanpakken en de economische gevolgen ervan beperken, onder meer door middel van meer institutionele coördinatie, op de natuur gebaseerde oplossingen en klimaatverzekeringsdekking. De resterende inefficiënties in het water- en afvalbeheer aanpakken door infrastructurele knelpunten te verhelpen, met name in het zuiden.

6. De kwaliteit van banen blijven bevorderen door de segmentatie van de arbeidsmarkt verder te verminderen en de resultaten van doeltreffende collectieve onderhandelingen te ondersteunen, onder meer om adequate lonen te ondersteunen. Participatie op de arbeidsmarkt ondersteunen, onder meer door middel van een beter actief arbeidsmarktbeleid en toegang tot betaalbare en hoogwaardige zorgdiensten, rekening houdend met territoriale verschillen. De bestrijding van zwartwerk voortzetten. Beroepsonderwijs en -opleiding en volwasseneneducatie blijven bevorderen, onder meer door middel van versterking van bij- en omscholing en van inzicht in vaardigheden. De onderwijsresultaten verbeteren, waarbij de nadruk ligt op basisvaardigheden en de relevantie van het tertiair onderwijs voor de arbeidsmarkt. De tijdige toegang tot betaalbare gezondheidszorg verbeteren, onder meer door tekorten in belangrijke beroepen in de gezondheidszorg op te vullen. De dekkingsgraad en de toereikendheid van sociale bescherming en de toegang tot sociale diensten voor personen in kwetsbare situaties, met name kinderen, blijven verbeteren zonder de houdbaarheid van de begroting in gevaar te brengen.

Gedaan te Brussel, 10 juli 2026.

Voor de Raad

De voorzitter

S. HARRIS